

Bůh (pravý) a různá jeho pojetí

Význam slova „bůh“ nebo „božstvo“ je zcela beznadějně nábožensky zatížen, ale odmyslíme-li si toto specifické zatížení, zůstává ještě něco velmi významného, co každou religiozitu přesahuje. To je asi ten hlavní důvod, proč nezůstalo u nejstarších zvyklostí, že každé společenství, kmen nebo národ atd. měly svého vlastního „boha“ (či spíše své vlastní bohy) a proč se zrodila – v důsledku setkávání různých společenství a tím i různých vyznávaných „bohů“ – myšlenka, který „bůh“ je ten pravý a který je nepravý. V pozadí této myšlenky pochopitelně byla od počátku představa, že ten „pravý“ bůh je bohem všech, jenomže ti druzí o tom nevědí a žijí tak nábožensky v omylu. Asi nejvýraznější podobu dostala tato myšlenka (nebyla-li vůbec první a nejstarší, i když si to také vyžádalo delší čas pro lepší vytríbení) ve starém Izraeli (nebo o tom přinejmenším mám nejzřetelnější doklady). Zůstává jen v logice a celkovém směřování tohoto vývoje, dochází-li v křesťanství po přechodném (někdy delším, jindy kratším) období jakéhosi možná „obranného“ ponáboženštění (a dokonce po jistém oživení prvků polytheismu) k dost radikálnímu odnáboženštění evropského myšlení i života, přičemž něco z toho, co vždy v každém náboženství onu „náboženskost“ (religiozitu) přesahovalo, každé tendenci „odhodnocování“ a „znehodnocování“ i těch nejvyšších hodnot nadále odolávalo. (Halík mluví opovržlivě o tzv. „něcismu“, tj. o jakémsi – podle něho reliktním, zbytkovém – přesvědčení, že „je něco mezi nebem a zemí“, něco „nad námi“ apod., ale pro mne je otázkou, zda se tím předčasně a příliš zarputile nezamlouvá něco vskutku závažného a důležitého.) Mám za to, že radikálním „odpředmětněním“ každého pokusu o chápání „boha“ („Boha“) a přesunutím toho, co tím je – po abstrahování od každé religiozity – vposledu míněno, z oblasti „jsoucna“ do sféry „ryzí nepředmětnosti“, tedy toho, co „není, ale přichází“ (a to vždy znovu a nepřekazitelně), se tak otvírá průhled a možná nová cesta k myšlení, které už nebude zatíženo pouze religiozitou, nýbrž které se vymaní i ze sevření zpředmětňující tradicí, která měla a dodnes má na svědomí chápání „Boha“ jako „nejvyššího jsoucna“ (nebo „nekonečného jsoucna“ atp.).

(Písek, 060125-2.)